

Διορθωτικά τινά εἰς τὰ Anecdota graeco-byzantina τοῦ
Vassiliev.

Τὰ πλεῖστα τῶν ἐν τοῖς Ἄνεκδότοις τοῦ Βασιλίου ἐκδοθέντων ποιηματίων εἶναι πολλῆς μελέτης ἄξια καὶ διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ ὡς τὰ μάλιστα συμβαλλόμενα εἰς γνῶσιν τῆς βυζαντινῆς λαογραφίας, ἅτε περιέχοντα περιέργους καὶ πολυτίμους εἰδήσεις περὶ δοξασιῶν καὶ προλήψεων τῶν βυζαντινῶν. Τούτου ἕνεκα δὲν θὰ θεωρηθῆ ἴσως ἄσκοπος ἢ κατωτέρω ἐπανόρθωσις τῶν σπουδαιότερων ἀμαρτημάτων, ὧν τινά μὲν ἀλλοιοῦσι τὴν ἔννοιαν, ἄλλα δὲ διαφθείρουσι τὴν γνησίαν ἐκφορὰν γραμματικῶν τύπων τῆς δημώδους γλώσσης.

Περὶ τῆς ἀντιλογίας τοῦ διαβόλου Α΄.

Σελὶς 5 στίχος 3. Λέγει αὐτὸν ὁ διάβολος. σὺ εἶπας. λέγει αὐτὸν ὁ διάβολος.— Γραπτέον. Λέγει αὐτὸν ὁ διάβολος. [... Καὶ ὁ Κύριος λέγει]. Σὺ εἶπας. Λέγει αὐτὸν ὁ δ.

σ. 6 στ. 5. οὐ μὴ μετανοήσῃ ἀφ' ἧς πράξει κακῆς (sic),— Γρ. οὐ μὴ μετανοήσῃ ἐφ' οἷς πράξῃ κακοῖς.

σ. 6 στ. 7. κάτωθεν ἠθέλησεν δηλοποιῆσαι: Γρ. ἠθ. δειλοποιῆσαι.

σ. 7 στ. 10. καὶ ἐπειράτο πιάσαι τὸν Ἰησοῦν.— Γρ. καὶ ἐπειράτο πτύσαι τὸν Ἰ.

σ. 7 στ. 25. ἐσχίσθη (κῶδ. ἐσχίστη).—Γρ. ἐσχίστη.—Ἐν τῇ γραφῇ τοῦ κώδικος παρίσταται πιστότερον ἢ δημώδης προφορά. Ὅμοίως σ. 25 στ. 24 καὶ σ. 30 στ. 33 σχισθῆ (κῶδ. σχιστῆ). ἐν σ. 25 στ. 26 «ἀνέστητα» γρ. ἀναίστητα (=ἀναίσθητα). σ. 28 στ. 35 ἀσθενῆς (κῶδ. ἀσπενῆς).

σ. 7 στ. 32. καὶ γεννηθῆν(αι) ἔχεις (ὅπερ διορθοῦται ἐν τέλει γεννηθῆναι). Γρ. καὶ γεννηθῆν ἔχεις.

Περὶ τῆς ἀντιλογίας τοῦ διαβόλου Β΄

- σ. 8 στ. 18. καὶ τὰ εἴ (sic) ἔτη.—Γρ. καὶ τὰ 4 ἔτη. Πρβλ. σ. 5 ἐν τῷ τελευταίῳ στίχῳ: καὶ ζῆση ἔτη ἐνενήκοντα.
- σ. 8 στ. 30. πληέστερα.—Γρ. πληρέστερα.
- σ. 9 στ. 8. καὶ ὡς ἀστραπή (κῶδ. ἀστραπῆς) πεσόντος τοῦ διαβόλου ἐπὶ τῆς γῆς, βάλας ῥόγγον εἰς τὸ στόμα αὐτοῦ μέγας ἐπανεστή τοῦ πιάσαι (κῶδ. ποιῆσαι) τὸν Ἰησοῦν.—Γρ. καὶ ὡς ἀστραπῆς πεσόντος τοῦ διαβόλου ἐπὶ τῆς γῆς, βάλας ῥόγγον εἰς τὸ στόμα αὐτοῦ μέγας ἐπανεστή τοῦ πτύσαι τὸν Ἰησοῦν.—Ὅτι δὲ περὶ ἐμπτυσμοῦ πρόκειται γίνεται δῆλον ἐκ τῶν ἐπαγομένων· ἀναφέρονται δὲ ταῦτα εἰς τὴν δοξασίαν περὶ τῆς μαγικῆς δυνάμεως τοῦ πτύσματος. Ῥόγγος εἶναι τὸ κοινῶς σήμερον ῥόχαλο ἢ ῥούχαλο (τὸ) καὶ μεγεθυτικῶς ῥουχάλα (ἢ) καλούμενον, τὸ μετὰ φλέγματος πτύαλον.
- σ. 9 στ. 15. Ὁ διάβολος λέγει· ἐπὶ γῆς σὺ Χριστὸς κάγω ἀντίχριστος. — Γρ. ὁ διάβολος λέγει. [Σὺ βασιλεὺς ἐν οὐρανοῖς, ἐγὼ] ἐπὶ [τῆς] γῆς. σὺ Χριστὸς, κάγω ἀντίχριστος.—(Βλ. σ. 8 στ. τελευταῖος).
- σ. 9 στ. 20. καὶ ἐγὼ ἐσέ. Verbum omisit calumniadi librarius.—Οὐδὲν ὅμως παρέλιπεν ὁ βιβλιογράφος, διότι τὸ ῥῆμα παραλαμβάνεται ἐκ τῶν προηγουμένων· καὶ ἐγὼ ἐσέ (ἀποκτείνειν ἔχω).
- σ. 10 στ. 4. τεχθεὶς τριμηνήτης.—Γρ. τεχθῆς τριμηνίτης.
- σ. 10 στ. 11. Τὸν αὐτὸν καιρὸν γενήσεται σίτος καὶ οἶνος πολὺς καὶ τῶν δύο (κῶδ. δύο) καιρῶν οὐχ εὐρεθήσεται εἰς τὰ τέτρα (=τέσσαρα) πέρατα ἢ οἶνος ἢ ἔλαιος εἰμῆ ἢ (sic) χήρας γυναικὸς φοινίκην σίτου καὶ ἡμίλιτρον ἐλαίου.—Γρ. Τὸν αὐτὸν καιρὸν γενήσεται σίτος καὶ οἶνος πολὺς· καὶ τὸν ἴδιον καιρὸν οὐχ εὐρεθήσεται εἰς τὰ τετραπέρατα ἢ οἶνος ἢ ἔλαιος, εἰμῆ εἰς χήρας γυναικὸς χοινίκιν σίτου καὶ ἡμ. ἐ.—Ἡ λέξις τετραπέρατα εἶναι καὶ νῦν συνηθεστάτη, δηλοῦσα ὄλην τῆς γῆς τὴν ἔκτασιν (τὰ τετραπέρατα τῆς γῆς) καὶ ἐπίθετον ἐκ ταύτης ἐπλάσθη τετραπέρατος σημαῖνον τὸν πολύμητιν. Τὸ δὲ χοινίκιν (χοινίκιον) μετεβλήθη εἰς φοινίκιν, ὡς ἀντιθέτως παρὰ Σουίδα οἱ φοίνικες ἐγένοντο χοίνικες (βλ. Hultsch, Metrologici script. I σ. 347). Τὰ δὲ περὶ τῆς χήρας γυναικὸς φαίνονται ὡς τις ἀπήχησις τοῦ περὶ τῆς Σιδωνίας χήρας διηγήματος τῶν Βασιλειῶν (Γ΄, ιζ΄, 12).
- (Ἐπερωτήσεις Βαρθολομαίου).
- σ. 11 στ. 4. αἰ εἰσερχόμεναι (κῶδ. εἰσερχώμεναι).—Γρ. οἱ εἰσερχόμεναι. Δηλονότι ὁ κῶδιξ ἔχει τὴν δημῶδη πληθυντικὴν ὀνομαστικὴν τοῦ ἄρθρου τοῦ θηλυκοῦ γένους.

- σ. 11 στ. 10. ἀδιαλύπως. Γρ. ἀδιαλείπτως. Ἐκτὸς ἂν ὁ βιβλιογράφος ἔφθειρε παρετυμολογήσας τὴν ἄγνωστον αὐτῷ λέξιν.
- σ. 11 στ. 28. σὺ ὡς παρθένος καὶ σύμμεπτος κέχρησαι ἐρωτῆσαι αὐτήν.—
Γρ. ἴσως. Σὺ ὡς παρθένος καὶ ἄμεμπτος κέχρισαι ἐ. αὐτήν.
- σ. 12 στ. 16. σὲ χρή... θαι.—Γρ. σὲ χρή (εὐξασ)θαι.
- σ. 12 στ. 26. ὁ ἀνεκδιήγητος (κῶδ. ἀνεγδιήγητος).—Γρ. ἀνεγδιήγητος.
- σ. 12 στ. 28. ὁ τὴν διάτριτον ὕλην... ματήσας, ὁ τὰ ἄσυστα εἰς σύστα-
σιν ἀγαγών.—Γρ. ἴσως. ὁ τὴν διάτρητον ὕλην (πυ)ματίσας, ὁ τὰ
ἀσύστα(τα) εἰς σύστασιν ἄ.
- σ. 12 στ. 30. ὁ τῶν αἰθέρει.—Γρ. ὁ τῶν αἰθερίων.
- σ. 12—13. ὅτε πάντων τὴν τροφήν, γῆν ὑετῶν πληρώσας.—Γρ. ὁ τὴν
πάντων τροφὸν γῆν ὑετῶν πλ.
- σ. 14. ἐν τέλει. γαλατρωπρόσωπον.—Γρ. γαλατοπρόσωπον.
- σ. 15 στ. 2. καὶ τὸ μέλλον τὸ συντελεῖσθαι τὸν κόσμον. Δρομαῖος παρε-
γένετο ὁ Ἰησοῦς.—Γρ. καὶ μέλλοντος συντελεῖσθαι τοῦ κόσμου, δρο-
μαῖος κτλ.
- σ. 15 στ. 5. σὺ εἰ καταργήσασα.—Γρ. σὺ εἶ ἢ καταργήσασα.
- σ. 15 στ. 18. ὁ τὸ σκύθρωπον τοῦ Ἀδάμ εἰς εὐφροσύνην μεταβαλὼν, ὁ
τὴν λύπην τῆς Εὐας χαρίεν (κῶδ. χαρίη) τὸ πρόσωπον καταργή-
σας.—Γρ. ὁ τὸ σκυθρωπὸν... τῆς Εὐας χαρίεντι προσώπῳ κ. (ἢ χα-
ρίει (=χαρίεντι) τῷ προσώπῳ κ.).
- σ. 16 στ. 5. ἔρει σοι.—Γρ. ἐρεῖ σοι.—Καὶ σ. 18 στ. 2 οὐκ ἔρω σοι.—
Γρ. οὐκ ἐρῶ σοι.
- σ. 17 στ. 7. Τὸν γὰρ υἷὸν αὐτοῦ πρῶτον τοὺς οὐρανοὺς καὶ τὴν γῆν ἡμᾶς
πλασθῆναι εἶχον (sic).—Γρ. Τὸν γὰρ υἷὸν αὐτοῦ προτοῦ τοὺς οὐρα-
νοὺς καὶ τὴν γῆν (καὶ) ἡμᾶς πλασθῆναι εἶχεν.
- σ. 17 στ. 26. ὁ ἐπὶ ἀπαρψετοῦ.—Γρ. ἴσως: ὁ ἐπὶ τοῦ ἀπαρκτίου.
- σ. 17 στ. 29. ὁ ἐπὶ τοῦ νώτου.—Γρ. ὁ ἐπὶ τοῦ νότου.
- σ. 17 στ. 30. καὶ ἐπὶ τοῦ λίβα.—Γρ. καὶ (ὁ) ἐπὶ τοῦ λ.
- σ. 18 στ. 9. Πυνθάνω τί λέγει συντόμως (sic).—Γρ. Πυνθάνω τί λέγεις
συντόμως. Τὸ τελευταῖον ἐπίρρημα ὀρθῶς ἔχει.
- σ. 19 ἐν τῷ προτελευταίῳ στίχῳ. μήποτε ὀργισθεῖς ὁ θεὸς ἐπὶ σε.—
Γρ. μήποτε ὀργισθῆ ὁ θ. ἐπὶ σε.
- σ. 20 στ. 29. τῷ πρῶτῳ (κῶδ. πρῶτον)... τῷ β'... τῷ γ'... τῷ δὲ δ'.—
Γρ. τὸ πρῶτον... τὸ β'... τὸ γ'... τὸ δὲ δ'.
- σ. 21 στ. 5. καὶ θεῖαν ἄραι τοῖς ἀνθρώποις δωροῦμαι.—Γρ. καὶ θεῖαν
χάριν τοῖς ἀ. δ.
- σ. 21 στ. 9. δεῖ, πιστεῦε ταῦτα.—Γρ. δεῖ πιστεύειν ταῦτα.

- σ. 21 στ. 12. εἰδωλολατρείας σοίμετοι (sic).—Γρ. ἴσως: εἰδωλολατρείας οἱ μεστοί.
 σ. 22 στ. 21. καλῶς (κῶδ. καλῶν) μὲν ἴνα... παρέξῃ.—Γρ. Καλὸν μὲν ἴνα... παρέξῃ.
 σ. 22 στ. 25. φυλάσσειν τὰ αὐτὰ (κῶδ. φυλάσσονται αὐτά).—Γρ. (ἴνα) φυλάσσωνται αὐτά.

Ἐπιστολὴ ἐξ οὐρανοῦ.

- σ. 24 στ. 3. τοῦ Βαπτιστοῦ (κῶδ. βαπτιστῆ).—Ἵ ἐν τῷ κώδικι τύπος εἶναι δημῶδης. Ὁμοίως ἐν σ. 29 στ. 6 μετὰς (κῶδ. μεταῖς) χεῖρας.
 σ. 26 στ. 26. πῶς οὐκ ἔσται (excidisse aliquid videtur) ἡ γλῶσσα αὐτοῦ;—Γρ. πῶς οὐκ ἔσται ἡ γλῶσσα αὐτοῦ; Οὐδὲν ἐξερρῦη, ὡς οὐδὲ κατωτέρω ἐν στ. 33. «οὐαὶ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκεῖνῳ τῷ ἔχοντι (quaedam exciderunt) καὶ μνήμην ἀγίου οὐ ποιεῖ». Ὁ νοῦς εἶναι σαφῆς: κατακρίνονται οἱ μὴ πανηγυρίζοντες τὰς ἑορτὰς καίπερ εὐποροὶ ὄντες, ἀδυνατοῦντες δηλαδὴ νὰ προφασισθῶσιν ὅτι ἔνεκα πενίας δὲν ἐκπληροῦσι τὸ θρησκευτικὸν τοῦτο καθῆκον.
 σ. 29 στ. 18. καὶ ἀκρίδας καὶ βρόχους (=βροχάς).—Βρόχος=βροῦχος. Βροῦχος δ' ἡ κάμπη κατὰ Σουίδακ καὶ βροῦκος εἶδος ἀκρίδων καθ' Ἡσύχιον.
 σ. 29 στ. 21. καὶ ἐλεήμων ὑμῖν.—Γρ. καὶ ἐλεήμων εἰμί.
 σ. 30 στ. 7. ἐν ἐρύθροις τοῦ Ἰορδάνου.—Γρ. ἐν ἐρείθροις τοῦ Ἰ.
 σ. 32 στ. 10. νηστεύοντες.—Γρ. (μὴ) νηστεύοντες. Οὐδὲν δ' ἐξερρῦη ἐκ τῶν δύο χωρίων ἐν τῇ σελίδι ταύτῃ, ὡς σημειοῦται ὁ ἐκδότης.

Ὅρασις τοῦ Δανιήλ.

- σ. 33 στ. 5. μετὰ ἀκριβᾶς.—Γρ. μετὰ ἀκριβείας.
 σ. 33 στ. 7. οἱ τέσσαροι ἄνεμοι (κῶδ. ἀνέμοι): Ἡ γραφὴ τοῦ κώδικος ἔχει καλῶς κατὰ τὴν δημῶδῃ.—Ὁμοίως καὶ ἐν σ. 34 στ. 16 ὀρθῇ εἶναι ἡ γραφὴ χιλιάδες ἀντὶ χιλιάδας.
 σ. 35 στ. 22. καὶ οὐ χύταται.—Γρ. καὶ οὐχ. ἠττάται.
 σ. 35 στ. 32. οἱ δὲ ἵπποι αὐτῶν ἐξαλλόνηνται (=ἐξαλλοήσονται) ὡς ἀετιτόμενοι.—Γρ. οἱ δὲ ἵπποι αὐτῶν ἐξάλοῦνται ὡσπερ πετόμενοι.
 σ. 38 στ. 2. τὸ δὲ βδέλυγμα.—Γρ. τότε τὸ βδέλυγμα.
 σ. 40 στ. 22. ἔλθουσιν (κῶδ. ἔλθει).—Γρ. ἔλθουν.
 σ. 41 στ. 28. ἐπίθεος σφαλάκρωμα.—Γρ. ἐ. φαλάκρωμα.
 σ. 42 στ. 31. ἀναθρέφεται (κῶδ. ἀναστρέφεται).—Περιττὴ ἡ τοῦ ἐκδότου διόρθωσις.

Ἀπόδειξις πῶς ἐγένετο ὁ Χριστὸς ἱερεὺς.

- σ. 79 β' στ. 31. καὶ κατὰσθητι ἐκ τῆς ἄνευ οἰνομέθης σου.—Γρ. καὶ κατὰσθητι ἐκ τῆς ἄνευ οἴνου μέθης σου.
 σ. 92 α' στ. 12. τὴν δεχέτην δεδεμένην.—Γρ. τὴν δὲ χαίτην δεδεμένην.

Ἀποκάλυψις τῆς Θεοτόκου.

- σ. 125 στ. 11. Ἐφάνη τις τῆς Παναγίας. (Excidisse videtur quoddam nomen subst.).—Γρ. Ἐφάνη της τῆς Π. (οὐδὲν δ' ὄνομα ἐξερρή).
 σ. 126 στ. 25. εὐρίσκετε.—Γρ. εὐρίσκεστε.
 σ. 126 στ. 29. καὶ δὲν δυνόμασθεν νὰ νεύωμεν.—Γρ. ν' ἀνέβωμεν. Καίτοι ὁ βιενναῖος κῶδιξ τοῦ IB' αἰῶνος φέρει «οὐ δυνάμεθα ἀνανεῦσαι», ὅμως προδήλως ὁ βιβλιογράφος παρετυμολογήσας ἔγραψε ν' ἀνέβωμεν.
 σ. 130 στ. 18. τὰ πτέρματα.—Γρ. τὰ πταίσματα.
 σ. 132 στ. 22. οὐ μὴ ποιήσαντες. Γρ. οἱ μὴ ποιήσαντες.
 σ. 132 στ. 27. κέ. οὐ τοὺς υἱοὺς—οὐ τοὺς γονεῖς, οὐ τοὺς παραμοιράζοντας.—Γρ. οὐαὶ τοὺς υἱοὺς—οὐαὶ—οὐαί.
 σ. 133 στ. 29. κἄν εἰς στρατόν (κῶδ. εἰς σεστράτον).—Γρ. κἄν εἰσεστράταν.
 σ. 134. Ὅλη ἡ κατακλείς εἶναι γεγραμμένη εἰς στίχους πολιτικούς, οἵτινες δύνανται ν' ἀποκατασταθῶσιν οὕτω:

Εὐγενικοί, ἀκούσατε, καὶ σεῖς γραμματισμένοι,
 καὶ οἱ ποθοῦντες παντελῶς ἀναγινώσκειν ὅλως,
 τὴν θεῖαν ἀποκάλυψιν (ταύτην) τῆς Παναγίας.
 Καὶ ὅσοι φίλοι καὶ γνωστοὶ καὶ ὅσοι τὴν ἀγαπάτε,
 μᾶλλον καρδίας φίλοι,
 εἰ τὸ βιβλίον ἐν χερσίν τοῦτο λαβὼν τις μέλλει,
 εὐχεσθε διὰ τὸν Κύριον, καὶ μη(δὲν) κατηρᾶσθε,
 ἵνα(;) τὸν βίβλον ἔγραψε τῆς Παναγίας κόρης.

(Ἐπωδαὶ καὶ ἐξορκισμοί).

- σ. 324 στ. 16. πορακλήθητι. Γρ. παρακλήθητι.
 σ. 324 στ. 32. ὁμολογῆται. Γρ. ὁμολογηταί.
 σ. 326 στ. 4. ἡ καλὴ τῶν ὀρέων. Γρ. ἡ καλῆς τῶν ὀρέων.—Ἡ Καλὴ τῶν ὀρέων εἶναι ἡ τῶν Νυμφῶν βασίλισσα, κατὰ τὰς βυζαντινὰς δοξασίας (βλ. Ψελλὸν παρ' Ἀλλατίω, de quor. graecorum opinatio-

nibus σ. 160. Прβλ. ψευδοκαλλισθέν. Β' 41 σ. 91 Müller), ή κυρά Κάλω, ή βασίλισσα τῶν Νεράιδων, κατὰ τὰς σημερινὰς δοξασίας, ή Καλλιστῶ τῶν ἀρχαίων μύθων.

σ. 331 στ. 17. κεχαρισμοῦ. Γρ. κεχαρισμένου.

αὐτ. στ. 20. ἐξόρκισον ὕδωρ καθαρόν, πότισον. Γρ. Ἐξόρκισον, ὕδωρ καθαρόν πότισον.

αὐτ. στ. 26. διηπόρουں τοῦ Σινᾶ τὸ ὄρος εὐρόντος τὸ ρεῦμα.—Γρ. ὠδοιπόρουں τοῦ Σινᾶ τὸ ὄρος, εὐρόντες τὸ ρ.

σ. 332 στ. 16. Ἡμεῖς οἱ δαιμόνια.—Γρ. ὑμεῖς τὰ δαιμόνια.

σ. 334 στ. 28. ἀφιγιώτι(σ)σα (sic).—Γρ. ἀφειγιώτισσα (=ἀφειδιώτισσα, ή βασίλισσα τῶν ὄφρων).

σ. 335 στ. 18. εἰς σιαζόμενον.—Γρ. εἰς σκιαζόμενον.

σ. 337 στ. 8. ἐξαρκήσετε.—Γρ. ἐξορκίσετε.

αὐτ. στ. 19. εὐγνάτεια (sic) εἰς τὴν καρδίαν.—Γρ. ἐγνάντια (=ἀντικρύ) εἰς τὴν καρδίαν.

αὐτ. στ. 20. ἀναγνωθῆ. Γρ. ἀναγνώθη.

αὐτ. στ. 26. τὴν ταμβοῦραν (κῶδ. θαμβοῦραν).—Περιπτὴ ή διόρθωσις.

σ. 339 στ. 14. 15. ἐσθιέται.—Γρ. ἐσθιέ το.

σ. 342 στ. 23. μάτι (=ὀμμάτιον, sc. κακόν).—Γρ. sc. βασκανίαν.

αὐτ. στ. τοὺς ψαλμοὺς τούτους ἡμέρας τρεῖς τὸ πρωί· νὰ στῆ ὁ θεός. — Γρ. τοὺς ψ. τούτους ή. τρεῖς τὸ πρωί, Ἀναστήτω ὁ θεός. (Ψαλμ. ΞΗ').

σ. 343 στ. 12. νά σε (verbum videtur omissum).—Γρ. νά σαι (=νά εἶσαι).

Ν. Γ. Πολίτης.